

הרפטיניג'ה ירדן

נהר הירדן המפותל שבא את דמויו של רבים. אחד מהם היה הרפטיניג'ה ג'הן מקגריגור, בן המאה ה-19, שהחליט לחתוך עמו סירתו אחר הנחלים המדיינים אותו. סיפור מסע מרתך על הירדן

כתבו / יונתן שבטיאל
צילום / יניב ברקח

לחשוף את צפונות הנהר
 מקגריגור נולד בסקוטלנד ב-1825 ועד בילדותו התעניין במגלי העולם הנזעמים וראה בהם ייבוריו. עקב חינוכו הדתי, גילתה התעניינות מ羅בה בכל הקשור לארץ הקדוש וכבר בשנת 1849 יצא למסעו הראשון למצרים ובארץ ישראל. פניו הארץ, ובעיר נهر הירדן הסבוך, המפותל והארוך בנהורות הארץ, הבשילו בו את הרעיון (שאותו מימש בנחרות אחרים בעולם), לחשוף את מקורותיו של הנהר ולהתאחדות תוך כדי שיט אחר מהלכם ומיזוגם של הנחלים המזינים את הירדן. בעיקר הוא ביקש לחזור לנכני ביצת החולה ולהחשוף את צפונות הנהר המזין את הביצה שהנתונים על

למת הנקמה והחריזה, שפרא טבא לך מה מצחצח עייף העלה ללבושה הנקי והצעיר, מה מלח הוא לעין, משיש לב...". לא, אין זו פניה מוחזר נלהב לעלמת חן חסודה בסגנון המצוצע של התקופה הרומנטית, זווית התייחסותו של החוקר והרפטיניג' ג'הן מקגריגור, לשירות הקאנטו שלו, אותה כינה בשם: "רוב רוי" ועמה תר נהורות בעולם. את מקגריגור מקובל לראות כראשון עורכי ה"רפטיניג'" בירדן העליון במאה ה-19, ועל אף שהיו ניסיונות שקדמו לו (במאות ה-4 וה-8 לספירה), הואorch נחשב המעמיך והיסודי מכלום.

גדרה היו עלומים עד אז. מוזכרת – לקרה בימנו עד כמה היה האזור שאותו נקי בזאת איטה בראשית והמייעש שנייש לו שות העולם על חלקי ארץ אלה ובה הלאום. ובתי מתחם כלzeitן כל זאת אף לפנה כ-150 שנה. כולם ידוע לבב מטיילים שמקורות היידן חמוטאים דם הנחלים בניאס (נחל חרמון), דן וחצבם (נחל שניר), הרים מסייניותיהם של המקורות יוציאים זה מכבר ורלק ממעינות אללה הוּא טלי מחולקת בבד רוציני ביחס לארץ ושבנה מצפון

מקג'יגור הגע בשנות 1868-1869 באוניה לנמל אלכסנדריה במצרים ומן שם עצמו בשיט ברוב רוח" בニילוס ובאגמי חבלתה. הוא אף סייר במצרים סואץ. במן בדרכו בبورט סעיד העמיס שוב את ה"רבב רוי" יצא לסוריה וללבנון את סירת חקאנן ("שוטית") על פי המהדורה העברית של היום), העביר בדן היבשה מבירות לנפות דמשק ושוב שיט עלייהם כהננה למסלו המרכזי בנهر הירדן. ב-6 בינואר 1869, הגיע מקג'יגור לתחילה מטעו במקורות היידן כדי להחות את המקורות על פי שברי התיאורים שקדמו לו. היה זה משימה מסובכת במיוחד, שכן שיטת המיפוי של הריאנסים הייתה פרימיטיבית ובלתי מדויקת בלשון המעטה.

מפלסים דרך בסבן

ראשון המקורות שאיתר היה מקור החצבni. על פי תיאورو של מקג'יגור הודה השוטית נחל החצבni. לא הרחק מן הכפר חצביה ומול עיניהם הנדרמות של המקומיים, נפרד מקג'יגור ממורה הדורך הנאמן שלו והניא לשוטית להיסחף במורד הרים. השוטית נשפה בזרם האיטי וכעbor זמן קצר ראה מקג'יגור ברכזו הרים אי מושלש קצות של חול ובני חצץ ומתחת-לצמחייה השופעת עקב הזרימה המתזקמת, צין מקג'יגור לעצמו שלפניו המקור המרכז של החצבni. נרגש מהצלהתו המשיך מקג'יגור לתוך את המקור הבא של הירדן – נחל הדן. לנחל הדן הוא הגיע בדרך הבשיה, כשהשותה האובה שלו נישאת על גבי פרדות. מקג'יגור תיאר את החלקים היבשתיים של מסעו באופן מוקוצר, גם אם בדרכו היה עד להתרחשויות דרמטיות, כמו תגרות דמים בין ערבי האזר, או התנפלו של חזיר בר ענק על המchnerה הישן שלו. רק בהגיעו אל "תל אל קאדי" (הידוע כתל דן, חלك

נהר הירדן ליד קיבוץ חולו, סמוך למפגש הנחלים

הירדן היררי

בשמו המפורש. משם, כך תכנן, ימשיך בשיט
על עבר ביצת החולה.

ריקוד חואלס על הבניאס

ודמה שרך כאן חלה והופתקה האמיתית שלו: במקומות שבו זרם הבניאס, בין כתיו של כפר עربוי קטע בשם עבסייה, הורדה השוטית למים, הומקמת בשקט רב מעין התושבים והמוכמים, והחללה להישחף בזרם העז. בפיתוח הנחל, נחבטה השוטית בגדות המסלולים ורק שדרות הברזל שלה הצלילה אותו מהתaskellות. במהלך השיט הנעוז, המכיא מקריגור שיטת תמורה בשיט, הידועה כyme'ם נווט ופטיניג: בהגעה הסירה לעיוקול חד בנהר, שטחפו לגדה השמאלית, כיון מקריגור את הרטום השוטית היישר לתוכן הגדה השמאלית והניחה לרום להטוט את הירקתיים עד העיוקול הבא, שם החליקה הסירה על אחורייה לעבר הגדה הימנית מיד עם תום היחספות חתר מקריגור בעץ, עד שחרטותם הסירה התהיישו. לתמונה הנועז פרי המצתאות קרא מקריגור בשם "ריקוד הוואלט". מהירחותה של "הרוב רוי" העצומה והא夷' בפרק גן קצ'ר אל המפגש שבין הבניאס, הדן והחצבי (בימינו, מצפון לקיבוץ שדה נחמיה).

עוד בטרם חצתה השוטית את קו "הגבול" ונכנסה לחווום נהר הירדן, התגלתה לפני, על הגדה המערבית של הירדן, חבורת של עשרות בدواים חמוצים ברובים ובמקלות שקדמו את

הוא נהר לכל דבר". כאן במקומות זה, הורדה השוטית ומקריגור שיט להנטתו בבריכה רחבת ידיים שיצר לו אחד המקורות של נחל הדן. את הקטעה זהה מסיים מקריגור ביוםנו בהציגו את הדן כמקורו השני של הירדן, הוא המקור הכנעני, ולאחר שכבר חשף את מקורו הראשוני, החצבני, המקור הערבי – עוד גותר לו לחשוף את מקור הבניאס שהוא, לדבריו, יהוה המקור הרומי.

נאמן לתיאוריו של יוסף בן מתתיהו, הגיע מקריגור היישר אל עבר מערת פニアס (כיום נמצא במרכזו הסיוור הארכיאולוגי שב↙ם הטעב בעיינאס). דרכו לשם מלואה הייתה בחדרה לסבך של צמחיה עבותה שבסיטה שדרדים ורבם – תפארת הבנייה הרומית של פニアס הרומי. מערת בニアס בכל עצמותה נפרשה לעיניו ומרקעיתה זכה מקריגור לראות: "מתבעבעת וועלה ופורצת קדימה מבין חלוקי נחל גולמנים, שפעת מים תוססים בגיחה סואנת בחבינויו של נחל עבות". כך זכה וראה בשנת 1869 את פריצת מעיינות נחל בニアס מזרק המערה (תיאור דומה לזה תיאר כ-1,900 שנה קודם לכן במתתיהו בספריו "מלחמת היהודים ברומים"). בשל זה פנה מקריגור לבצע את חלקה השני של תוכניתו – לשוט בニアס עד שיחזור לשלוות הנחלים, שאת מקורותיהם כבר חשף ומהם והלאה יקרא כבר הירדן

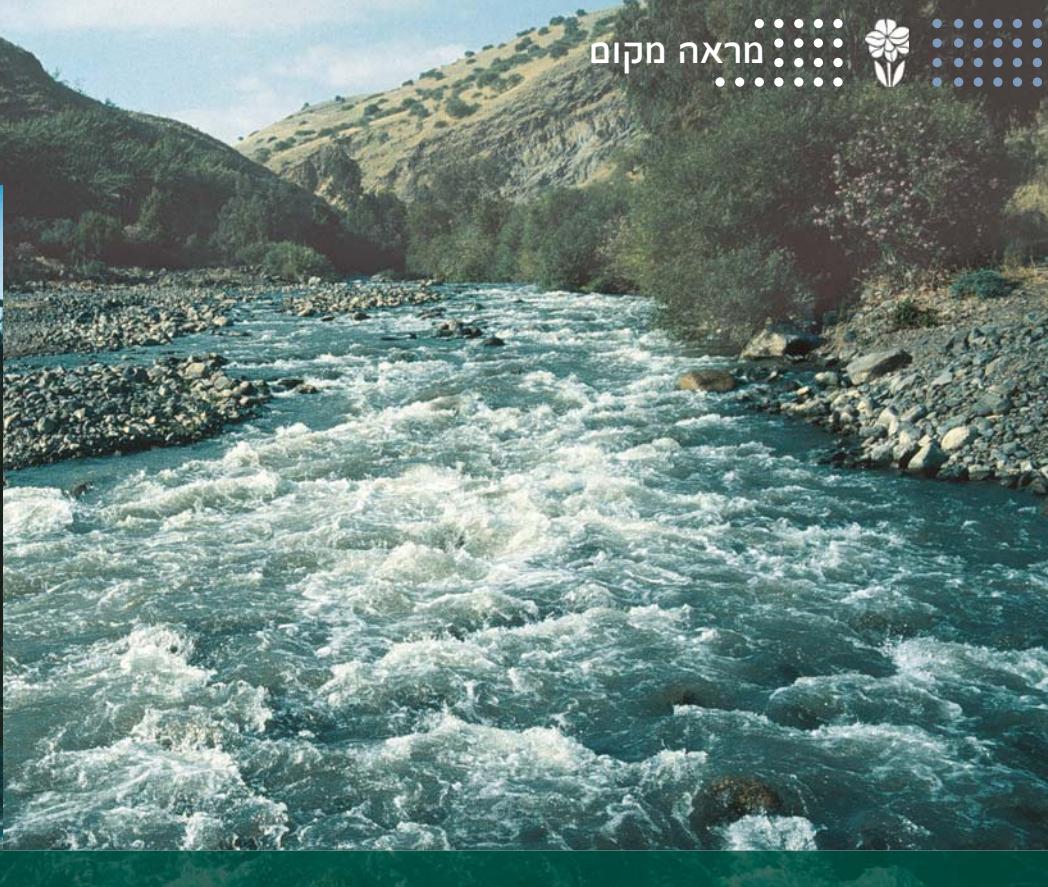
פני הארץ, ובעיקר נהר הירדן הסבור, המפוצל והארוך בנחרות הארץ, הבשילו במקראיגור את הרעיון (שאותו מיישם בנחרות אחרים בעולם), לחשוף את מקורותיו של הנהר ולהתחקות תוך כדי שיט אחר מhalbם ומיזוגם של הנחלים המדינים את הירדן

משמעות הטעב היועה), התעללה מקריגור בתיאוריו המדוייקים לגבי סיומו ההיסטורי של התל. תיאורי כיבושה של דן בתקופת ההתקהלה, מעשה פסל מכיה המתוואר בספר שופטים, בניית עגל הזהב בידי ירבעם בן נבט ואפיקו תיאר בדיקך רב את במת הפלחן של ימי מלכי ישראל אשר בדן. זו התגלתה על ידו בין "צומח סבך עבות ביותר ששות אדם ואלי גם שום חייה לא יוכל לחדרו בעדו".

בינותו לצמחיה הסובוכה האזין מקריגור לccoli פכפק מים עלים ומתחתי לגוש צפוף של עצי תאנה, קנה וצמחים סובכים אחרים, של משתחררים מיה הדן ופורצים לבריכה מעוגלת, כשםמנה "מזנק בפרק סואן הרק הנולד וכבר

האזור הפראי של הירדן, לשם מנגנון לא הגע

הצליה להדרו בעזרת משוטו האורך ולפלס לו דרכ. באחת הפרצחות שעשה במשוטו, חש לפטע בזרם פטאומי שטחף אותן, התרגשות רבה אוחזה בו כשכתב אז ביוםנו כיצד נבלעה השוטית בתוך צמח הגואה, משיותה לה על גבו של זרם הירדן החבוּ בבייצה, שאותו גילה לראשונה במשמעותו הנوعי אל מקורות הירדן.

אחרית דבר

מנגנון חוזר לאנגליה כמשמעותו בנهر הירדן הקדוש זוכה לתהודה ציבורית עצומה ולensus הריצאות מבוקש בקרב בני נוער, הרפתקנים, חוגי מבוגרים וחוקרים. בתיאור עליותיו בהתחקתו אחר הנהר הקדוש, קנה לו עדת מעיריצים רחבה וספרו וכלה לשונונה מהדורות. הוא נפטר בשנת 1892.

לימים, המהדר עברית בספר "רוב רוי על הירדן" (הוצאת משרד הביטחון), וחבעם זאבי ז",ל, הצליח לאחר את שרידיה של השוטית "רוב רוי", באחד מחמחסינו של מועדון סיירות בשם "רויאל קאנו קלאב", ליד לונדון. בעזרת שתלנים יהודים ותרומות, שנען זאבי את בעלי המועדון להעביר את הסירה המפורסתת לישראל. ה"רוב רוי" שופצה בארכ' והתארגן לשחק חיפושים אחר אפיקו של הירדן בלילה ברוזו", כלשונו). הוא נסוג לעבר החוף המערבי העבותה וצץ מדי פעם. בהגיעו אל מעבר לאחד העיקולים החדים בנهر, גילה להפתעתו שהוא נקלע לאזורי שקט ונטול זרימה חזקה, שלאורך כל הנהר ציפתה לו שרשראת אדים שחסמה את דרכה של השוטית. מנגנון הכה בעוז בשימוש וחרטום השוטית נגה בזרועות

ברמת אביב.

יונן שבטיון הוא חוקר קדמוניות
הגליל ומרצה במלגות צפת ואוהלו

ששימשו מחסום חי, אך לא הצלחה. הרודפים לא ויתרו והקיפו את הרוב רוי, "השביה המשכנה", ואילצו את מנגנון לוותר על מאבקוआומי ורובה שכונן בראשו. מנגנון נפל בשבי והוביל, כשהוא נישא בתוך סירטו (!), לתוך כפר קטן בשם צלחיה, המזוהה כיום ליד קיבוץ כפר בלום. משא ומתן בציורים, בתנועות ידיים ובקלות רמים, הוכיח העברת מטבח נפוליאון זהב לידי של השיח', הביאו לשחרורו של השבי ושל סירתו אהובה, שהובילו אחר כבוד למיל הירדן.

מהר מאוד החליקה השוטית אל עבר ביצת החולה, שהתרפהשה לה ברוחב עצום ובשביל מנגנון היהיטה זו חוותה של ממש חלקו על פני שבעה ג'מוסים שבטיו בשוטית בתימונון, כשרק קרניות ועיניהם מוצבצאות מעל פניהם מימי הביצה. כל ניסיון של מנגנון להמשיך בתניו המשוער של הירדן בתחום הביצה, נתקל בסבר של שייחי הביצה שהגיעו לגובה של שני מטרים וחצי. מנגנון הבין שהוא נמצא בחבל ארץ ששומם אדם לא הצליח לחדר אליו ("אף לא ברוזו", כלשונו). הוא נסוג לעבר החוף המערבי בעקבותיו, נעלמים לפרקטי בסרך הצימחיה העבותה וצץ מדי פעם. בהגיעו אל מעבר לאחד העיקולים החדים בנهر, גילה להפתעתו שהוא נקלע לאזורי שקט ונטול זרימה חזקה, שלאורך כל הנהר ציפתה לו שרשראת אדים שחסמה את דרכה של השוטית. מנגנון הכה בעוז בשימוש וחרטום השוטית נגה בזרועות

מנגנון נפל בשבי והוביל, כשהוא נישא בתוך סירטו (!), לתוך כפר קטן בשם צלחיה, המזוהה כיום ליד קיבוץ כפר בלום. משא ומתן בציורים, תוך העברת מטבח נפוליאון זהב לידי של השיח', הביאו לשחרורו

פניו במוח של קליעים. מנגנון לא איבד את עשתונותיו, וצעק לעברים שהוא "אנגלייז" (אנגלאי). דבר זה לא הרשים אותו כלל ולמרבה תדרמתו, פשטו חלק מהם את גידיהם, זינקו למימי הירדן הגועשים והפליאו בשחיה מהירה לעבר השוטית. מנגנון חתר בכל כוחו, מישיג בנקל את השוחחים לעברו, אך למגנית לבו הוא הבחן בשאר הרודפים, רצים לאורך הנהר בעקבותיו, נעלמים לפרקטי בסרך הצימחיה העבותה וצץ מדי פעם. בהגיעו אל מעבר לאחד העיקולים החדים בנهر, גילה להפתעתו שהוא נקלע לאזורי שקט ונטול זרימה חזקה, שלאורך כל הנהר ציפתה לו שרשראת אדים שחסמה את דרכה של השוטית. מנגנון הכה בעוז בשימוש וחרטום השוטית נגה בזרועות